

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»

ПОПОВА ОЛЕКСАНДРА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378+81'253=581=161.2

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНО-
МОВЛЕННЄВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
13.00.02 – теорія та методика навчання (східні мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Одеса – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України
БОГУШ Алла Михайлівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти.

Офіційні опоненти – доктор філологічних наук,
старший науковий співробітник
ХАМРАЙ Олексій Олександрович,
Інститут Сходознавства НАН України,
завідувач відділу Близького та Середнього Сходу;

доктор педагогічних наук, професор
МОРСЬКА Лілія Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри англійської філології;

доктор педагогічних наук, професор
ЧЕРНОВАТИЙ Леонід Миколайович,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
професор кафедри теорії та практики перекладу англійської мови.

Захист дисертації відбудеться «29» квітня 2017 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопорто-франківська, 36.

Автореферат розіслано «29» березня 2017 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження зумовлена міжнародними зв'язками України з КНР, які динамічно розвиваються останні 20 років, що вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі сходознавства для створення та підтримки сприятливих взаємовідносин між двома країнами. Сучасна педагогічна освіта України характеризується філософсько-культурним переосмисленням основних ціннісних домінант. У Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року акцентується на культуроцентричності, збереженні та примноженні національних педагогічно-виховних традицій, розвитку творчої особистості, гуманізації освіти та її інтеграції у світовий просвітницький простір. Виникає необхідність адаптувати інноваційні педагогічні технології в галузі підготовки фахівців-китаєзнавців під формат новітніх тенденцій освіти. На жаль, сьогодні питання ефективної професійної підготовки майбутніх перекладачів китайської мови недостатньо розглянуто в сучасній теорії педагогіки. У зв'язку із цим в реалізації мети і завдань української трансформованої освітньої парадигми в межах професійної підготовки перекладачів-білінгвів першорядного значення набуває організація, сприяння та здійснення навчально-освітнього процесу щодо балансування змісту національно-культурних сфер двох країн (України і КНР) на тлі традиційної.

Зміцнення українсько-китайської співпраці зумовило потребу як у висококваліфікованих перекладачах (тлумачах), так і у викладачах китайської мови, які володіють на достатньому рівні міжнародною (англійською) та українською мовами. Професійна підготовка майбутніх перекладачів досліджувалася в таких напрямках: інноваційні методики навчання майбутніх перекладачів теорії і практики перекладу (Л. Латішев, Л. Черноватий та ін.), професійна підготовка у сфері послідовного перекладу (Р. Міньяр-Белоручев та ін.), особливості практичної підготовки перекладачів (Т. Казакова, Я. Рецкер, Г. Стрелковський, С. Флорін, І. Халєєва та ін.). Значний внесок у теорію і практику світової школи підготовки перекладачів здійснили такі вчені: Д. Джайл, А. Пім, Н. Каширіна, В. Комісаров, Ю. Найда, В. Проворотов, І. Цатурова та інші. Водночас проблема підготовки майбутніх перекладачів китайської та української мов не була предметом дослідження вітчизняних учених.

Аналіз теорії і практики підготовки перекладачів китайської мови в Україні виявив низку суперечностей між: попитом на

висококваліфікованих перекладачів-китайознавців, здатних ефективно використовувати ІКТ у перекладі, й відсутністю інноваційних вітчизняних методик професійно-мовленнєвої підготовки перекладачів-синологів, спроможних здійснювати китайсько-український та українсько-китайський переклади в різних галузях; державними потребами в україномовних перекладачах та відсутністю методичного супроводу спеціальності «Переклад (китайська мова)»; вимогами до професіограми перекладачів-синологів та відсутністю досліджень вітчизняних науковців щодо загальних теоретичних і методичних засад професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови.

Актуальність проблеми, недостатня розробленість окремих аспектів якісного навчання майбутніх перекладачів китайської мови, виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження **«Теоретико-методичні засади професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти»**.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми «Теоретико-методичні засади розвитку особистості в різних видах діяльності» (державний реєстраційний номер 0109U000187), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від 30.05.2013 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 8 від 22.10.2013 р.).

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати методологічні концепти, педагогічні умови та експериментально перевірити методику професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Завдання дослідження:

1. Обґрунтувати методологічні засади і визначити науково-теоретичні концепти професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

2. Розкрити сутність і структуру феноменів «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови», «перекладацька компетентність майбутнього перекладача китайської мови»; уточнити поняття «професійно-мовленнєва підготовка», «перекладацька діяльність» «компетенція», «компетентність», «перекладацька компетентність».

3. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості перекладацької компетентності в майбутніх перекладачів китайської мови.

4. З'ясувати специфіку перекладацької діяльності в умовах мовної і соціокультурної взаємодії українського і китайського народу.

5. Визначити й науково обґрунтувати педагогічні умови професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови.

6. Розробити й обґрунтувати модель професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

7. Розробити експериментальну методика професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти та апробувати її ефективність.

Об'єкт дослідження – професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Загальна гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні залежності формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови від реалізації визначених методологічного, теоретичного та методичного концептів (законів, принципів, підходів, змісту, методів і форм організації професійно-мовленнєвої підготовки) у процесі навчальної мовленнєво-перекладацької діяльності студентів в умовах університетської освіти.

Загальна гіпотеза конкретизується в **часткових гіпотезах** про те, що професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти буде ефективною за таких педагогічних умов: наявність позитивної мотивації студентів до перекладацької діяльності в царині китайської мови; інтеракція дисциплін гуманітарного, мовознавчого циклів та фахових методик у процесі формування перекладацької компетентності в майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти; занурення студентів в активну самостійну професійно-мовленнєву (перекладацьку) діяльність з китайськомовними текстами та іншомовними мовцями; актуалізація інтерактивних форм організації професійно-мовленнєвої перекладацької діяльності студентів в умовах університетської освіти; усвідомлення майбутніми перекладачами на рівні переконань значущості перекладацької діяльності в освітньому просторі активізації україно-китайських взаємовідносин.

Провідною ідеєю дослідження виступило положення про те, що професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови зумовлена лінгвістичними особливостями китайської мови, специфікою розвитку україно-китайської співпраці, особливостями сучасного полікультурного простору України.

Лінгвістична специфіка китайської мови виявляється на: фонетичному рівні через особливу тональність слів-складів та інтонаційне оформлення китайськомовних висловлювань; лексичному – через ієрогліфічне накреслення номінацій, що підлягають декодуванню латиницею і кирилицею, розповсюдженні явища полісемії, конверсії та омонімії слів-складів (на пін'їні); граматичному – наявність широкого спектру різнофункціональних часток, зливе (нечленоване) написання слів-ієрогліфів у реченні, що ускладнює сприйняття його змісту. Запропонована підготовка майбутніх перекладачів китайської мови взаємозумовлена динамічністю міжнародних зв'язків України з КНР та сферами їх реалізації, зокрема векторами розвитку міжнародних освітньо-культурних проектів «Інститут Конфуція» з розповсюдження китайської мови і культури.

Урахування полікультурного простору України в професійно-мовленнєвій підготовці майбутніх перекладачів китайської мови передбачає, з одного боку, добір навчального матеріалу і розроблення системи вправ відповідно до типологічних та конкретно-мовних рис споріднених і неспоріднених мов, а також функціонально-стильовою спрямованістю текстів; з іншого, – активне занурення студентів у професійно-мовленнєву перекладацьку діяльність з носіями китайської мови, що мотивує майбутніх перекладачів-синологів вирішувати проблемні ситуації з різним ступенем складності засобами китайської мови як на побутовому, так і на професійному рівнях.

Запропоновані модель та методика формування перекладацької компетентності позитивно впливатимуть на організацію діяльності викладача і студентів, спрямовану на реалізацію двобічного повного та скороченого (анотований, реферований) усного (послідовний) і письмового видів перекладу в межах мовної пари китайська ↔ українська мови відповідно до етапу підготовки, та сприятимуть успішному входженню майбутніх перекладачів китайської мови в професію.

Концепція дослідження. Професійно-мовленнєва підготовка перекладачів-сходознавців вимагає врахування специфічних лінгвістичних рис китайської мови та культурно-філософських детермінантів Китаю в контексті сучасного полікультурного простору України. Культурологічний, контекстний і компетентнісний підходи до досліджуваного конструкту виступають каталізаторами формування перекладацької компетентності

майбутніх перекладачів китайської мови відповідно до сучасних вимог щодо професійних якостей фахівця перекладу цієї галузі, що сприятиме продуктивній міжкультурній комунікації та їхньому успішному функціонуванню в професії. Ефективність процесу професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови залежить від змістового компонента, що забезпечує інтеракцію дисциплін гуманітарного, мовознавчого циклів і фахових методик у процесі формування перекладацької компетентності в майбутніх перекладачів китайської мови. Складність і своєрідність цього процесу полягає в тому, що професійно-мовленнєва підготовка перекладачів-сходознавців характеризується багатогранністю, яка потребує різноманітних форм організації мовленнєвої та навчально-пізнавальної перекладацької діяльності студентів (інтерактивні / рольові / ділові ігри, квазі-професійні проблемні завдання тощо).

Суттєвим індикатором формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови є взаємозв'язок теорії і практики професійно-мовленнєвої діяльності в аудиторний та позааудиторний час, постійне вдосконалення мовної, лінгвосоціокультурної, комунікативно-мовленнєвої, перекладацько-дискурсивної, специфічно-технологічної компетенцій. Цілісність формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови забезпечується використанням інформаційно-комунікаційних технологій як невід'ємних складників перекладацького інструментарію. Професійно-мовленнєва підготовка перекладачів-сходознавців в умовах університетської освіти, що є цілісним, неперервним процесом, ґрунтується на методологічному, теоретичному і методичному концептах.

Методологічний концепт охоплює науково-філософські детермінанти взаємодії мов і культур, педагогічні закони і принципи професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у ВНЗ, концептуальні положення культурологічного, контекстного та компетентнісного підходів у системі вищої освіти, законодавчі документи України.

Культурологічний підхід забезпечує формування міжкультурної компетенції майбутнього перекладача китайської мови як полікультурної мовної особистості в межах робочих мов через співвивчення рідної та іноземної (іноземних) мов і культур етно-соціумів, які мешкають на територіях України і Китаю; дає можливість дослідити сутність класифікаційних детермінант культур цих країн, а саме: культурологічний нарис, національно-культурна спадщина, етноментальність, національно-маркована соціокомунікація, лінгвокультурологічне тло тощо.

Контекстний підхід уможливорює моделювання дисциплінарного (предметний) і соціального (професійний досвід фахівців) змісту професійно-мовленнєвої діяльності майбутнього фахівця в поєднанні з абстрактними знаннями з урахуванням специфіки професійних обов'язків перекладачів / тлумачів китайської мови, професійно значущих якостей фахівця перекладу, створення умов для входження у професію, вибір доцільних форм і методів контекстної підготовки (ділова / імітаційна, рольова гра як активні методи).

Застосування *компетентнісного підходу* сприяє підвищенню ефективності професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, як-от: а) виокремлення і чітке визначення змісту основних складників фахової перекладацької компетентності та критеріальних показників їх сформованості; б) налаштування започаткованої підготовки на досягнення майбутніми перекладачами китайської мови готовності до практичної реалізації одержаних знань і вмінь у професійно-мовленнєвій діяльності; в) зміцнення інтегративних міжпредметних, технологічних та міжособистісних зв'язків.

Теоретичний концепт окреслює вихідні теоретичні положення дослідження, його науково-понятійний апарат (професійна підготовка, професійна діяльність, професійна підготовленість, професійна готовність, мовленнєва діяльність, іншомовна мовленнєва діяльність, навчально-мовленнєва діяльність, перекладацька діяльність, професійно-мовленнєва підготовка майбутніх фахівців тощо), з'ясування якого уможливорює розуміння сутності процесу організації професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, обґрунтування педагогічних умов та експериментальної методики їх реалізації.

Теоретичні засади дослідження визначили праці педагогів, лінгвістів, психологів, психолінгвістів з таких проблем, як-от: філософські засади освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.); багаторівнева система підготовки фахівців (А. Ліготський, А. Хуторської та ін.); теоретичні засади сучасної теорії і методики вищої освіти (А. Богуш, І. Богданова, В. Бондар, М. Євтух, Е. Карпова, Н. Кічук, Т. Койчева, З. Курлянд, А. Линенко, Н. Ничкало, Г. Яворська та ін.); значущість компетентнісного підходу у сучасній освіті (Н. Бібік, А. Богуш, О. Копусь, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, А. Хуторської та ін.); ефективність інтегрованих засобів у межах системи професійної підготовки фахівців-лінгвістів (І. Козловська, Д. Коломиєць та ін.); коректність виокремлення складників змісту навчання іноземних мов майбутніх філологів (І. Бім,

Н. Бориско, Н. Гальскова, С. Ніколаєва, Р. Мартинова, В. Плахотник, О. Тарнопольський, Т. Яблонська та ін.); проблеми сприйняття та розуміння іноземної мови (О. Бігич, Р. Мартинова, І. Халєєва та ін.); теоретичні засади формування культури професійного мовлення (Б. Антоненко-Давидович, Н. Бабич, А. Богуш, І. Вихованець, С. Караванський, Г. Кацавець, А. Коваль, І. Маруніч, О. Пазяк, Л. Паламар, М. Пентилюк, М. Пилинський, О. Пономарів, В. Русанівський, О. Сербенська, І. Хом'як, С. Шевчук та ін.); лінгвістичні засади професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів (А. Гудманян, М. Зимомря, О. Карпенко, Т. Корольова, І. Корунець, А. Науменко, О. Образцова, О. Семенюк, О. Тищенко О. Хамрай та ін.); фундаментальні підходи до професійної підготовки майбутніх філологів-перекладачів (О. Ковязіна, А. Козак, В. Комісаров, Т. Кучай, Л. Латишев, Р. Міньяр-Белоручев, Г. Мірам, Я. Рецкер, Л. Черноватий, Ю. Найда, Д. Джайл, А. Пім та ін.); структурно-змістові основи професійної компетентності майбутніх перекладачів (Ю. Баканова, І. Бахов, І. Кочергін, Ф. Лімбах, М. Медєтова, Н. Микитенко, С. Панов, З. Підручна, О. Поршнєва, Л. Поліщук, А. Присяжнюк, Т. Пушкар, Ю. Рот, О. Селіванова, В. Фурманова, О. Червінко та ін.); методики навчання майбутніх філологів-перекладачів специфіки галузевого перекладу (Т. Ганічева, П. Джандосєва, В. Карабан, С. Коломієць, І. Кочергін, О. Лавриненко, О. Максименко, О. Мартинюк, Т. Михайленко, С. Панов, О. Тарнопольський та ін.); історичні аспекти та сучасні тенденції розвитку освіти перекладачів у світовому контексті (К. Гаращук, О. Кальниченко, О. Панасєв, О. Семенець, Т. Тимошенкова, О. Чередниченко, М. Caminade, А. Рут та ін.); специфіка підготовки майбутніх перекладачів до використання новітніх інформаційних технологій у професійній сфері (Л. Артемчук, П. Асоянц, О. Вадімова, С. Гундоров, Н. Іваницька, Т. Коваль, Ю. Колос, О. Куца, Л. Морська, Л. Липська, М. Наказний, Р. Олексієнко, Т. Шеремет та ін.); лінгвокультурні особливості практики перекладу (Я. Рецкер, Г. Стрелковський, С. Флорін та ін.).

Методичний концепт позиціонує визначення критеріїв і показників сформованості перекладацької компетентності, репрезентує розроблення експериментальної методики професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти як цілеспрямованого процесу їхнього професійного самовдосконалення, що включає чітко детерміновані цілі навчання та засоби їх досягнення (педагогічні умови, засоби, форми і методи), передбачає оперативний інтерактивно-рефлексивний зв'язок на основі діагностики результатів навчання відповідно до змісту визначених складників перекладацької

компетентності (мовна, комунікативно-мовленнєва, перекладацько-дискурсивна, лінгвосоціокультурна, специфічно-технологічна компетенції).

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз філософської, культурологічної, психолого-педагогічної, лінгвокраїнознавчої літератури з проблеми дослідження використано для визначення понятійно-категоріального апарату та розгляду стану теоретичної і практичної розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх перекладачів китайської мови, обґрунтування науково-методичного забезпечення, що впливає на формування їхньої перекладацької компетентності; узагальнення та систематизація концептуальних теоретичних положень – для розроблення моделі та методики професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти; *емпіричні:* спостереження, бесіди, анкетування, тестування – для діагностування рівнів сформованості зазначеної компетентності в майбутніх перекладачів китайської мови, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, прикінцевий етапи) застосовано з метою перевірки ефективності запропонованої науково-методичної системи; *статистичні* методи – для обробки результатів експериментальної роботи.

Експериментальна база дослідження: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міжнародний гуманітарний університет. На різних етапах експерименту, що проводився впродовж 2012–2016 років, взяли участь 214 осіб, із них: 150 студентів, 52 викладачі, 12 керівників і заступників структур філологічно-міжнародного профілю.

Наукова новизна дослідження: *уперше* науково обґрунтовано методологічні і науково-теоретичні концепти професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти; *розкрито* сутність і структуру феноменів «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови» та «перекладацька компетентність майбутнього перекладача китайської мови»; *виявлено* критерії (мовна, комунікативно-мовленнєва, перекладацько-дискурсивна, лінгвосоціокультурна, специфічно-технологічна компетенції), показники та *схарактеризовано* рівні сформованості перекладацької компетентності в майбутніх перекладачів китайської мови (високий, достатній, задовільний, низький); *з'ясовано* специфіку перекладацької діяльності в умовах мовної і соціокультурної взаємодії українського і китайського народу через її зумовленість динамічністю міжнародних зв'язків України з КНР та перевагами розвинутих різногалузевих сфер; *визначено й науково обґрунтовано* педагогічні умови професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх

перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти (наявність позитивної мотивації студентів до перекладацької діяльності в царині китайської мови; інтеракція дисциплін гуманітарного, мовознавчого циклів та фахових методик у процесі формування перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти; занурення студентів в активну самостійну професійно-мовленнєву (перекладацьку) діяльність з китайськомовними текстами та іншомовними мовцями; актуалізація інтерактивних форм організації професійно-мовленнєвої перекладацької діяльності студентів в умовах університетської освіти; усвідомлення майбутніми перекладачами на рівні переконань значущості перекладацької діяльності в освітньому просторі активізації україно-китайських взаємовідносин); *розроблено й обґрунтовано* модель професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови (когнітивно-збагачувальний, операційно-репродуктивний, креативно-продуктивний, оцінно-рефлексивний етапи) в умовах університетської освіти; *уточнено* поняття «професійно-мовленнєва підготовка», «перекладацька діяльність», «компетенція», «компетентність», «перекладацька компетентність». Набули *подальшого розвитку* зміст і методика навчання майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Практичне значення одержаних результатів: розроблено діагностувальну та експериментальну методики професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, навчальні програми з дисциплін «Теорія і практика перекладу (китайська мова)» для студентів I – IV курсів напряму підготовки «Філологія. Переклад», спецкурс «Теоретичні засади перекладознавства та професійної підготовки майбутніх перекладачів» для студентів IV курсу, систему вправ, тренінгів, ділових ігор, різногалузевих словників тощо.

Результати дослідження можуть бути використані в процесі професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів-полілінгвістів; для розроблення фахових методик навчання майбутніх перекладачів китайської мови різних видів перекладу, навчально-методичних посібників і рекомендацій для студентів бакалаврату напряму підготовки «Філологія (Переклад)» та викладачів вищої школи, у системі підвищення кваліфікації викладачів вищої школи.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження від 26.09.2016 р. № 111-вн), Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова (акт про впровадження від 07.09.2016 р. № 69-20/33/3), Міжнародного гуманітарного університету (акт про впровадження від 12.09.2016 р. № 430), Київського національного лінгвістичного університету (акт про впровадження від 06.09.2016 р. № 1554/04), Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (акт про впровадження від 20.09.2016 р. № 0901-152).

Особистий внесок здобувача в роботах, опублікованих у співавторстві. Особисто дисертанту належить: у монографії [3] – підрозділ «Documentary discourse»; навчальному посібнику з грифом МОН [6] – вибір тематики, теми № 4, 5, 6, 7, 8, добір взірців оригінальних документів, розроблення практичних завдань до тем; навчальному посібнику [7] – підрозділ «Офіційно-діловий дискурс»; статтях [28; 40; 43; 46] – основні ідеї та професійно-мовленнєві аспекти питань, що опрацьовувались у цих друкованих працях; методичних матеріалах до практичних занять [50–61] – зміст й специфікація форм контролю.

Достовірність результатів дослідження забезпечено методологічною обґрунтованістю вихідних позицій; використанням комплексу методів дослідження, дотриманням педагогічних законів, принципів і підходів, що адекватні його предметові, меті та завданням; тривалим характером і можливістю повторення дослідно-експериментальної роботи; репрезентативністю обсягу різнопланових експериментальних завдань з поаспектної перевірки знань і вмій студентів у межах формування перекладацької компетентності; статистичною значущістю експериментальних даних; сталістю отриманих емпіричних даних та обробкою їх статистичними методами; якісним і кількісним аналізом експериментальних даних; позитивними наслідками впровадження результатів дослідження в процес професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження було викладено на міжнародних конференціях: «The 6th / 7th / 8th Confucius Institute Conference» (м. Пекін, КНР, 2011, 2012, 2013), «2012 Joint Conference of European Confucius Institutes» (м. Відень, Австрія, 2012), «2013 Joint Conference of Confucius Institutes in Europe» (м. Мінськ, Білорусь, 2013), «Формування мовної особистості в багатоступеневій системі освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Івано-Франківськ, 2013), «Актуальні проблеми сучасної філології в контексті діалогу мов і культур» (м. Одеса, 2014), «2014 Joint Conference of Confucius Institutes in Europe» (м. Дублін, Ірландія, 2014), «Problemy miejscowego nowoczesne przedszkole i szkolnictwa wyzszege» (м. Лодзь, Польща, 2014), «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти» (м. Одеса, 2014), «Embrace the New

Decade of Confucius Institute» (м. Сямень, КНР, 2014), «Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі» (м. Одеса, 2015, 2016), «Collection of Outstanding Cases of Confucius Institutes in Europe» (м. Софія, Болгарія, 2015), «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті» (м. Ченстохова-Ужгород-Дрогобич, 2015), «Cater to New Demand and Push for Integration» (м. Шанхай, КНР, 2015), «Aktualni Problemi suchasnoї doshkilnoї ta vyshchoї osviti» (м. Варшава, Польща, 2016), «The 11th Confucius Institute Conference» (м. Куньмін, КНР, 2016); наукових і науково-практичних конференціях: «Місія учителя в сучасному світі» (м. Одеса, 2012), «Нова лінгвістична парадигма: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Одеса, 2012), всеукраїнській науковій конференції «Науково-дослідна робота в інноваційному університеті: стан, проблеми, перспективи розвитку» (м. Одеса, 2012).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 61 публікації автора, зокрема: 3 монографіях (1 – колективна), 4 навчальних посібниках (2 – у співавторстві), 16 статтях у фахових виданнях України (2 – в електронних виданнях), 5 публікаціях у наукових періодичних виданнях інших держав, 8 праць апробаційного характеру, 25 праць, що додатково відображають наукові результати дисертації (15 – у співавторстві).

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук з теми «Методика навчання майбутніх перекладачів декодування інтонації гендерно-маркованого англійського мовлення» захищена 13 листопада 2010 року, її матеріали в тексті докторської дисертації не використано.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (530 найменувань) і 7 додатків, поданих окремим томом на 404 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 5 рисунків, що обіймають 8 сторінок основного тексту. Обсяг основного тексту становить 431 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, концепцію, завдання і методи дослідження, висвітлено наукову новизну одержаних результатів, їх практичне значення, подано відомості про апробацію й упровадження результатів роботи, загальну кількість публікацій і структуру роботи.

У **першому розділі** «Теоретичні засади професійно-мовленнєвої

підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти» обґрунтовано теоретичні засади і концепти професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, висвітлено сутність мовленнєвої діяльності фахівців філологічного і нефілологічного профілю, потлумачено базові поняття дослідження, проаналізовано витoki досліджуваного конструкту.

Прикметною ознакою вітчизняної педагогіки останніх десятиліть є увага дослідників до вивчення сутності і структури феноменів «професійно-мовленнєва підготовка» з рідної (А. Богуш, М. Вашуленко, Ж. Горіна, С. Караман, О. Копусь, І. Кочан, Т. Ладиженська, М. Львов, Л. Мацько, М. Пентилюк, І. Хом'як та ін.) та іноземної мов (М. Байрам, О. Бігич, Н. Бориско, Н. Борисова, Н. Бражник, Дж. Браун, С. Гапонова, І. Данилович, С. Крашен, Р. Мартинова, Н. Микитенко, Л. Морська, С. Ніколаєва, О. Овчарук, Т. Олійник, В. Редько, В. Плахотник, Н. Скляренко, О. Тарнопольський, Т. Яблонська, Д. Хаймс та ін.), «перекладацька діяльність» (О. Ковязіна, А. Козак, В. Комісаров, Т. Корольова, І. Кочергін, Т. Кучай, Л. Латишев, Р. Міньяр-Белоручев, Г. Мірам, З. Підручна, О. Поршнева, Я. Рецкер, О. Селіванова, Л. Черноватий, Ю. Найда, Д. Джайл, А. Пім та ін.) тощо.

Складниками професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців лінгводидакти і психологи визначили: а) мовленнєву діяльність (С. Андрусів, Л. Виготський, М. Жинкін, О. Залевська, І. Зимня, О. Лещак, О. Кубрякова, І. Бодуен де Куртене, О. Леонт'єв, О. Лурія С. Рубінштейн, Ф. де Соссюр, О. Шахнарович, Л. Щерба та ін.); б) навчально-мовленнєву діяльність (Ю. Бабанський А. Богуш, Т. Ладиженська, М. Львов, М. Пентилюк та ін.) у чотирьох різновидах: аудіювання, говоріння, читання, письмо.

Аналіз означених понять засвідчив, що висвітлення їх сутнісних характеристик у численних наукових студіях педагогів, психологів і лінгводидактів є доволі різновекторним, а зміст досліджуваних базових понять досі дискусійним. Встановлено, що *професійно-мовленнєву підготовку* розуміють як цілеспрямований різнорівневий педагогічний процес, спрямований на оволодіння майбутніми фахівцями різних галузей специфічними мовно-комунікативними знаннями, вміннями і навичками та формування здатностей їх використання в професійно-зорієнтованій і квазі-професійній сферах. *Професійно-мовленнєву підготовку майбутніх перекладачів китайської мови* розуміємо як цілісний, неперервний процес набуття теоретичних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення базових перекладацьких дій у межах виконання професійних

завдань з урахуванням специфіки мовного потенціалу, (соціо)культурних і національних особливостей Китаю й України, особистісних та психофізіологічних характеристик комунікантів, рівня їхнього інтелектуального розвитку, вимог до адекватності та правильності перекладу як професійного продукту відповідно до світових стандартів і міжнародної практики.

Зазначимо, що сутність перекладацької діяльності здебільшого репрезентовано в таких аспектах, як-от: типологізація видів перекладу (художній та інформативний (спеціальний) переклад) (Л. Бархударов, Л. Латишев, В. Сдобніков, О. Петрова та ін.); психологічні особливості здійснення перекладу (І. Алексеєва, Л. Бархударов, В. Комісаров, Р. Якобсон та ін.); морально-етичні норми професії і закони професійної поведінки перекладача / тлумача (І. Алексеєва, М. Боуен, І. Корунець, Р. Міньяр-Белоручев, Г. Мірам, О. Паго, П. Палажченко, А. Чужакін та ін.); професійні вимоги до фахівця перекладу та умови реалізації перекладацької діяльності (І. Алексеєва, Н. Зінукова, І. Корунець, Р. Міньяр-Белоручев, М. Цвілінг, Л. Черноватий, А. Чужакін, В. Щичко та ін.).

У дослідженні з'ясовано специфіку перекладацької діяльності (письмового перекладача і тлумача) залежно від каналу сприйняття тексту оригіналу та засобу його відтворення мовою перекладу (психолінгвістичні характеристики): письмового-письмового, усно-усний (послідовний і синхронний), письмово-усний (переклад з аркуша), усно-письмовий (відтворення у письмовій формі відео- та аудіотекстів). Визначено значущість машинного (комп'ютеризованого) перекладу як різновиду письмового перекладу та швидкопису як допоміжного засобу перекладу (І. Алексеєва, О. Кулагіна, І. Корунець, О. Петрова, В. Сдобніков, М. Суханова та ін.). На підставі аналізу практичних аспектів актуалізації перекладацької діяльності (І. Корунець, Н. Каширіна, І. Цатурова та ін.) виокремлено стадії реалізації усного і письмового видів китайсько-українського й українсько-китайського перекладу. Прописано труднощі перекладу з китайської мови українською та з української мови китайською: розпізнання семантики подібних за написанням ієрогліфів; переклад-транскрибування власних імен; членування китайського тексту; наявність веньянізмів ті діалектизмів у сучасному китайському лексиконі; гнучкі синонімічні й антонімічні зв'язки між китайськими словами; різноплановість китайських фразеологічних висловів; транспозиційність (конверсивність) частин китайської мови; видно-часові форми прикметників та дієслів; особливості функціонування допоміжних дієслів; наявність різноманітних часток тощо.

Перекладацьку діяльність перекладача китайської мови асоційовано зі

складним інтелектуальним процесом дешифрування ієрогліфів і шифрування сприйнятого повідомлення засобами ієрогліфів на рівні внутрішнього мовлення. Перекладацьку діяльність перекладачів китайської мови інтерпретуємо як інтеграцію та застосування певних лінгвістичних (у межах китайської і української мов) та фонових знань (у межах країн – Китаю й України), мовленнєвих і професійних умінь перекладача / тлумача в процесі міжмовної та міжкультурної комунікації задля відтворення і передання інформації з однієї мови іншою через декодування та шифрування оригінального тексту (дискурсу) на мову перекладу в специфічному соціокультурному й / або полікультурному контексті.

У другому розділі «Методологічні орієнтири професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти» розкрито методологічні концепти дослідження, схарактеризовано методологічні підходи до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови.

Сутність культурологічного підходу (О. Ахманова, Ф. Бацевич, Є. Верещагін, Ю. Караулов, Е. Сепір та ін.) базується на низці його різновидів: лінгвокраїнознавчий (К. Андрейчина, Є. Верещагін, Л. Воскресенська, О. Кавнатська, Г. Кузьміна, В. Костомаров, В. Кузовльов, Ю. Прохоров, С. Ремизова та ін.); лінгвокультурологічний (Н. Артюнова, В. Воробйов, В. Дороз, К. Красних, В. Маслова, Н. Мішатіна, Т. Павлишак, Т. Симоненко, Ю. Степанов, М. Суворова, В. Теля, В. Фурманова та ін.); соціокультурний (А. Богущ, М. Вашуленко, Ж. Горіна, О. Горошкіна, Ю. Караулов, К. Климова, В. Кононенко, О. Копусь, О. Кучерук, Л. Мацько, В. Нищета, Ю. Пассов, М. Пентилюк, О. Потапенко, В. Сафонова, О. Семенов, Л. Скуратівський, І. Хом'як та ін.) тощо.

Культурологічний підхід передбачав вивчення української та китайської мов, що віддзеркалюють системи культурних цінностей, на основі яких будуються моделі мовленнєвої поведінки представників цих культур і формується лінгвосоціокультурна компетенція майбутніх перекладачів китайської мови крізь призму культур України і Китаю. Завдяки означеному підходу здійснювалась акультурація адресата через його мову, ідентифікація та адекватна інтерпретація лінгвокультурем.

Встановлено, що феномени культури і суспільства доповнюють один одного та маніфестуються як різні аспекти однієї реальності в межах соціокультурного простору: культура відбивається в соціально-історичному досвіді, програмує життя людей через систему традицій, звичаїв, цінностей, взірців діяльності, настанов; суспільство ініціює певні моделі суспільної взаємодії завдяки єдності культури та соціальності, які формуються і трансформуються в контексті життєдіяльності соціуму.

З позиції культурологічного підходу студентів ознайомили із сутністю таких культурологічних детермінант, як-от: «культурні норми», «культурні цінності», «культурно-комунікативна поведінка», «соціокультурний стереотип».

Складниками *контекстного підходу* професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови виступили: концепція контекстного підходу до навчання (А. Вербицький, М. Боброва, Ю. Калугін, О. Ковтун, Ж. Холодов та ін.); теорія і методика навчання іноземних мов і перекладу (І. Алексеєва, В. Комісаров, І. Кочергін, Л. Латишев, Р. Мартинова, Р. Міньяр-Белоручев, Я. Рецкер, І. Халєєва, Л. Черноватий, А. Швейцер та ін.). Контекстне навчання забезпечило моделювання предметного і соціального змісту професійної діяльності перекладача китайської мови, тобто трансформацію навчальної діяльності студента у професійну діяльність спеціаліста. Провідною формою реалізації контекстного підходу обрано ділову / рольову гру (Л. Виготський, В. Платов, Д. Ельконін та ін.), проміжними видами академічної діяльності виокремлено проблемну лекцію, семінар-дискусію, групове практичне заняття, тренінг, аналіз ділових відносин, спецкурси.

Підґрунтям конвертації *компетентнісного підходу* в систему професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови є апелювання науковців (Н. Бібік, А. Богущ, Л. Ващенко, Н. Зінукова, О. Локшина, Г. Мірам, О. Овчарук, З. Підручна, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачева, Л. Черноватий, М. Цвілінг, О. Чередниченко, Ю. Хольц-Мянтярі, А. Швейцер та ін.) до компетенцій і компетентностей як провідного критерію підготовленості сучасного випускника вищої школи.

Компетентнісний підхід у форматі дослідження сприяв формуванню ключових (фундаментальних, надпредметних), загальнопрофесійних і предметних / специфічних компетенцій майбутніх перекладачів китайської мови, набуттю досвіду виробничо-перекладацької діяльності й поведінкових моделей перекладача. Вихідними поняттями *компетентнісного підходу* виступили: «компетенція», «компетентність», «комунікативна компетенція», «комунікативна компетентність», «мовна компетенція», «мовленнєва компетенція», «іншомовна мовленнєва компетенція», «перекладацька компетенція», «перекладацька компетентність».

Компетенцію розуміємо як задану специфічну (професійну) нормативну базу, вимоги до освітньо-фахової підготовки майбутніх фахівців, що є обов'язковими для квалітативної (якісної) продуктивно-результативної професійної діяльності як соціально визначений і

закріплений результат.

Компетентність тлумачимо як якісно-вимірjувальну характеристику особистості, інтегрований результат успішної трансформації нормативно визначених набутих знань, умінь і навичок у професійну діяльність, тобто формування в особистості здатності успішно практично діяти, застосовуючи набутий освітньо-життєвий досвід у професійній або іншій діяльності з дотриманням певних вимог і розумінням відповідальності за свої професійні дії. Результат набуття компетентності – засвоєння освітніх, предметних і професійних (концептуально-фахових) компетенцій.

Комунікативна компетенція – сукупність комунікативно важливих теоретичних знань про систему мови, лінгвістичні явища й особливості функціонування одиниць мови в мовленні; види і характеристики мовленнєвої діяльності, а також практичних умінь: мовні (лінгвістичні) вміння під час здійснення рецептивних (аудіювання та читання) і продуктивних (говоріння – монолог, діалог – письмо) видів мовленнєвої діяльності.

Комунікативну компетентність визначаємо як багатоаспектний і функційний за характером феномен, який передбачає здатність людини вступати у спілкування та досягати його цілі на основі лінгвістичних знань, умінь і навичок, набутих у процесі навчання та природно-неформальними засобами з урахуванням соціокультурологічних особливостей комунікативної ситуації, у модусі всіх видів мовленнєвої діяльності – говорінні (діа-монолог – термін А. Богуш) і письмі (продуктивних) через аудіювання та читання (рецептивні).

Мовну компетенцію інтерпретуємо як інтегрований комплекс різнорівневих мовних знань-норм (знання загальнозживаного та специфічного лексичного словника; семантичні, фонологічні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні, орфоепічні й орфографічні знання), умінь їх (знань) функціонального використання в усних і писемних комунікативних актах із застосуванням адекватних стратегій і тактик мовної поведінки та здатностей мовця коректно розуміти інформацію, що передається йому вербальними засобами.

Мовленнєву компетенцію розглядаємо як здатність грамотно використовувати мову рецептивно та продуктивно, тобто через аудіювання (читання) продукувати власні висловлювання у формі монологу чи діалогу (писемне мовлення) відповідно до цілей комунікативної ситуації; під грамотністю розуміємо коректне лексичне, граматичне, фонетичне та стилістичне оформлення власної мовленнєвої продукції.

Іншомовну мовленнєву компетенцію детермінуємо як набутий у ході навчання комплекс мовленнєвих умінь здійснювати іншомовне спілкування

в чотирьох видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), у типових ситуаціях згідно зі змістом програмного мовного матеріалу та рівнем його опанування.

Перекладацьку компетенцію визначаємо як рецептивно-продуктивні вміння передання інформації у межах двох мов з найбільш можливим зберіганням вихідного змісту тексту, використовуючи адекватні перекладацькі засоби (способи, прийоми, тактики, стратегії тощо) на основі спеціальних допоміжних умінь, як-от: вільно переключатися з однієї мови на іншу, аналізувати текст оригіналу в плані коректного розуміння його змісту та вибору адекватних перекладацьких і технічних засобів для відтворення його контенту іншою мовою.

Перекладацьку компетентність майбутнього перекладача китайської мови трактуємо як: єдність теоретичної і практичної готовності фахівця перекладу до здійснення професійної діяльності в контексті україно-китайських взаємин; здатність перекладача використовувати інтегровані поглиблені знання (мовно-ієрогліфічні, лінгвосоціокультурні, фонові) та фахово-відповідні вміння і навички в професійній діяльності (міжкультурній комунікації-перекладі) через застосування перекладачем / тлумачем раціональних способів і прийомів у всіх видах мовленнєвої діяльності відповідно до мети та специфіки певного виду перекладу; якість, властивість або стан перекладача-синолога, що забезпечує його фізичну, психічну і духовну відповідність вимогам спеціальності, спеціалізації, стандартам кваліфікації перекладача / тлумача, філософсько-педагогічним детермінантам спадщини Китаю та України. Складниками перекладацької компетентності майбутнього перекладача китайської мови виступили: мовна, лінгвосоціокультурна, комунікативно-мовленнєва, перекладацько-дискурсивна, специфічно-технологічна компетенції.

У третьому розділі «Стан професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти» висвітлено сучасний стан професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, прописано результати пошуково-розвідувального і констатувального етапів експерименту, схарактеризовано критерії та рівні сформованості перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Визначено критерії з відповідними показниками оцінювання рівнів сформованості перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Мовна компетенція з показниками: *обізнаність* із: різногалузєвою термінологією в межах китайської та української мов; граматичною будовою, фонетичними системами, функціонально-стилістичними особливостями китайської та української мов; *уміння*: розпізнавати відтінки семантики

синонімів і антонімів засвоєної термінології (лексики) й адекватно її використовувати в академічній та професійній сферах; практично застосовувати знання морфології (функціональність повнозначних і службових частин мови; словотворчі моделі, словозмінні форми, транспозиція слова тощо) і синтаксичну реалізацію китайськомовних та україномовних висловлювань за різними типами зв'язку на тлі лексичного матеріалу; коректно вимовляти мовні одиниці сегментного і суперсегментного рівнів за правилами використання різних видів наголосу / тону та фіксувати у графічній формі окремі звуки, слова / ієрогліфи, фрази і речення китайською й українською мовами; транскрибувати мовні одиниці; правильно ідентифікувати і використовувати стилістичні прийоми й експресивні засоби китайської та української мов у межах конкретного функціонального стилю і жанру дискурсу.

Лінгвосоціокультурна компетенція з показниками: *обізнаність* із: сутністю поняття «естетична культура» людини у світовому форматі; комунікативною поведінкою в соціально та культурно гетерогенних групах; соціально-політичною ситуацією, історичними подіями, географією, літературою Китаю й України; національними традиціями, звичаями, нормами та цінностями національних культур КНР і України; *уміння*: діяти творчо, обмірковано, естетично-коректно відносно представників інших культур у процесі міжкультурної комунікації; продуктивно безконфліктно співпрацювати з вітчизняними та зарубіжними партнерами (спільно розробляти і реалізовувати плани, соціальні проекти, визначати цілі, завдання, тактику та стратегію індивідуальних і колективних дій тощо), усвідомлюючи свої функції; використовувати фонові знання і перетворювати їх у текст перекладу адекватними засобами і прийомами; ідентифікувати, декодувати приховані та неприховані етнокультурні аспекти і відтворювати їх семантику мовою перекладу.

Комунікативно-мовленнєва компетенція з показниками: *обізнаність* із: психолінгвістичними закономірностями породження і сприйняття на слух китайськомовного й українськомовного текстів / дискурсу; лінгвістичними засобами побудови і презентації різножанрового підготовленого та непередготовленого китайськомовного та українськомовного монологічного і діалогічного мовлення; особливостями актуального членування речення, засобами тема-рематичних відношень і мовними засобами вираження логічних зв'язків між реченнями в межах китайської та української мов; композицією та лексико-граматичними засобами побудови китайських і українських текстів різної жанрово-стильової спрямованості; *уміння*: розуміти на слух основні ідеї, загальний зміст і деталі різножанрового китайськомовного матеріалу (дебатів,

офіційних доповідей, дискусій, (не)офіційних перемовин, телефонних розмов, радіо- і телепередач тощо), комунікативний намір інтерлокутора й утримувати в оперативній пам'яті сприйняту інформацію; адекватно реагувати на відповіді та пропозиції інтерлокуторів (дебати, дискусії, (не)офіційні перемовини, телефонні розмови тощо) і продукувати китайською й українською мовами власні підготовлені та непідготовлені тексти в різних форматах (доповідь, презентація, звіт тощо) відповідно до функціонально-стильової спрямованості дискурсу; ідентифікувати необхідну інформацію та розуміти зміст вихідного (китайського, українського) тексту в різних видах читання (ознайомлювальному, навчальному, вибіркового / переглядовому) з використанням усіх форм читання (вголос, мовчазне, змішаний тип); продукувати чіткі за змістом і логічною побудовою тексти, лінгвістичне оформлення яких відповідає стилістичним нормам китайської та української мов, вирізняється лексичним багатством і різноманітністю граматичних форм і конструкцій.

Перекладацько-дискурсивна компетенція з показниками:

обізнаність: лінгвістична й екстралінгвістична в межах конкретно-галузевого китайськомовного й українськомовного дискурсів; із перекладацьким інструментарієм (прийоми, способи, моделі перекладу тощо); психолінгвістичними особливостями процесу усного китайсько-українського й українсько-китайського перекладу (послідовний переклад, переклад з аркуша) та допоміжними засобами кодування інформації; жанрово-стильовою домінантою текстів і лінгвістичними особливостями оформлення текстів різної функціонально-стильової спрямованості в межах китайської та української мов; *уміння*: прогнозувати смислове, лексичне і синтаксичне оформлення висловлювань, коректно визначати стратегію, тактики, порядок і сутність дій перекладача китайської мови, комбінувати, адаптувати китайськомовний та українськомовний лінгвістичний і країнознавчий матеріал у кожній конкретній ситуації та модифікувати його в різні формати (повний, скорочений) перекладу; здійснювати перекладацький аналіз китайських і українських текстів, визначати за ключами та контекстом смисловий зміст незнайомих ієрогліфів і використовувати адекватний перекладацький інструментарій для відтворення тексту оригіналу мовою перекладу (українською); білінгвальні вміння швидко переключатися з китайської мови на українську і з української мови на китайську; синхронно сприймати письмовий / усний вихідний (китайський, український) текст та усно відтворювати текст мовою перекладу (китайською, українською) з використанням системи швидкопису; відтворювати письмово робочою мовою (китайською, українською) зміст оригінального (китайського, українського) тексту

адекватними перекладацькими засобами зі збереженням формату оформлення вихідної інформації (фрейму).

Специфічно-технологічна компетенція з показниками: *обізнаність* із: різновидами (класифікацією), структурою та функціями одномовних (українсько-українських, китайсько-китайських) і двомовних (китайсько-українських, українсько-китайських) довідково-лексикографічних / інформаційних електронних і друкованих джерел; принципами роботи текстового процесора Microsoft Word, програмами з повнотекстового пошуку / індексаторами, конкордансу, управління пам'яттю перекладів (з української мови китайською та з китайської мови українською) тощо; принципами функціонування сучасних систем автоматичного / комп'ютеризованого китайсько-українського й українсько-китайського перекладів; класифікацією помилок в українській і китайській мовах і специфікою використання програм текстового редагування китайсько-українського та українсько-китайського перекладів (програмами з перевірки правопису, граматики, управління термінологією в межах китайської та української мов тощо); *уміння:* користуватися довідковою, енциклопедичною, спеціальною літературою, інформаційними технологіями для пошуку необхідної інформації в межах робочих мов (китайської, української); користуватися програмним забезпеченням та опрацьовувати бітексти (китайсько-українські й українсько-китайські) і термінологічні бази даних, що зберігаються на цифрових носіях або підключаються до мережі Інтернет; установлювати й оновлювати антивірусні програми, користуватися допоміжними (крім комп'ютера) технічними приладами (сканером, принтером, ай-падом, ксероксом тощо); користуватися ними під час вирішення певних перекладацьких завдань як допоміжними засобами; виявляти типові перекладацькі помилки, що виникають при перекладі з китайської мови українською і навпаки, та їх редагувати власноруч і засобами програмного забезпечення.

Відповідно до критеріїв і показників схарактеризовано рівні сформованості професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх перекладачів-білінгвів (високий, достатній, задовільний, низький).

До кожного показника в межах критеріїв розроблено діагностувальні завдання на з'ясування рівнів сформованості перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови та визначення змісту і структури експериментальної професійно-мовленнєвої підготовки.

Задля з'ясування рівнів сформованості *мовної компетенції* студентам було запропоновано контрольну роботу, завдання якої включали тестові й аналітичні вправи і передбачали перевірку знань фонологічних, орфоепічних, лексико-семантичних, граматичних, стилістичних норм

китайської та української мов за функціонально-стильовою спрямованістю дискурсу робочих мов.

Визначення стану сформованості *лінгвосоціокультурної компетенції* здійснювалось у два етапи: робота з китайськомовними й українськомовними текстами культурологічної спрямованості та міжкультурна комунікація в процесі підготовки і проведення освітньо-культурних заходів («Міжнародний День Інститутів Конфуція», «Китайсько-українська весна», фотовиставок і презентацій «Літній мовний табір» тощо).

Задля виявлення рівнів сформованості *комунікативно-мовленнєвої компетенції* майбутніх перекладачів китайської мови було розроблено серію мовленнєвих завдань, що передбачали перевірку вмій у різних видах мовленнєвої діяльності китайською й українською мовами, як-от: письмі, аудіюванні, читанні, говорінні за визначеними показниками. Студенти писали закритий лист роботодавцю і твір-міркування. Додаткові завдання, що виконувались у взаємозв'язку з перцептивними видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання), репрезентувалися студентами в усному підготовленому / непідготовленому мовленні (діалог і монолог).

Контрольні завдання для виявлення рівнів сформованості *перекладацько-дискурсивної компетенції* майбутніх перекладачів китайської мови включали два блоки: тестову контрольну роботу з теоретико-практичних аспектів перекладу китайськомовних і українськомовних різногалузевих текстів та практичних завдань з формату репрезентації текстів перекладу (повний / неповний) у письмовій та усній формах, а саме переклад з аркуша (анотований), послідовний переклад (реферований) і повний письмовий переклад текстів різної функціонально-стильової спрямованості.

Виявлення рівнів сформованості *специфічно-технологічної компетенції* студентів відбувалось у процесі перекладу текстів за програмами автоматизованого перекладу (PROMT, Pragma, Language Master, Trados, WordFast, Google Translate); відтворення текстів мовою перекладу зі збереженням фрейму-формату, їх перетворення у формат PDF; редагування текстів із використанням програм текстового редагування перекладів (програм з перевірки правопису, граматики, управління термінологією – FileMaker, LogiTerm, MultiTerm, Termex, TermStar); друкування, сканування зображення, користування електронною поштою.

За результатами констатувального етапу експерименту визначено рівні сформованості перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови. На високому рівні в ЕГ перебувало 6,19% студентів, достатньому – 33,99%, задовільний рівень був у 43,35%, низький у 16,47% майбутніх фахівців перекладу. У КГ високий рівень засвідчили 6,1%

майбутніх перекладачів, достатній – 34,21%, задовільний продемонстрували 43,35%, низький було виявлено у 16,34% студентів.

У четвертому розділі «Експериментально-дослідна робота з професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в системі університетської освіти» визначено й обґрунтовано педагогічні умови професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови, презентовано модель та експериментальну методика професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, здійснено порівняльний аналіз результатів експериментальної роботи.

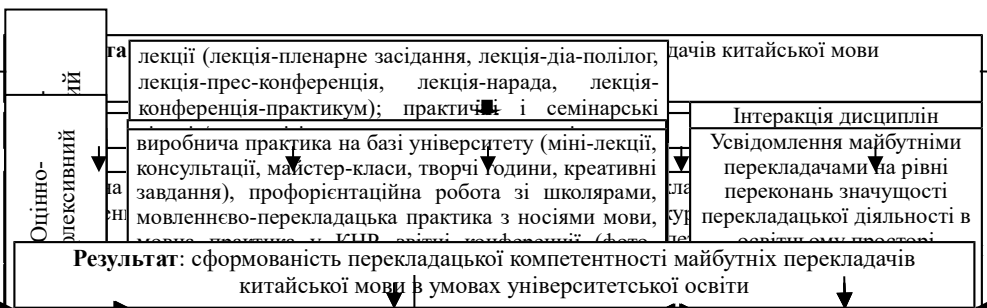
Педагогічними умовами професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти було визначено: наявність позитивної мотивації студентів до перекладацької діяльності в царині китайської мови; інтеракція дисциплін гуманітарного, мовознавчого циклів та фахових методик у процесі формування перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти; занурення студентів в активну самостійну професійно-мовленнєву (перекладацьку) діяльність з китайськомовними текстами та іншомовними мовцями; актуалізація інтерактивних форм організації професійно-мовленнєвої перекладацької діяльності студентів в умовах університетської освіти; усвідомлення майбутніми перекладачами на рівні переконань значущості перекладацької діяльності в освітньому просторі активізації україно-китайських взаємовідносин. Встановлено, що визначені умови є сукупністю взаємозалежних зовнішніх обставин, спеціально створених викладачем для позитивного впливу на навчально-виховний процес, що забезпечують організацію, моніторинг, регулювання та ефективну реалізацію педагогічної мети (формування перекладацької компетентності).

Модель професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти передбачала поетапне (когнітивно-збагачувальний, операційно-репродуктивний, креативно-продуктивний, оцінно-рефлексивний етапи) впровадження виокремлених педагогічних умов і була спрямована на формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності (бюро перекладів, кріюінгові компанії, туристичні агенції, культурно-освітні заклади тощо) (див. рис.).

Метою **когнітивно-збагачувального** етапу було ознайомлення студентів з різномірними мовними одиницями в межах китайської та української мов, психолінгвістичними аспектами реалізації

китайськомовного й україномовного мовлення, специфікою реалізації усного і письмового китайсько-українського й українсько-китайського повного / скороченого перекладу, ІКТ у навчанні перекладу, збагачення фонових знань як фундаментальних передумов ефективної професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови. Реалізовано першу і другу педагогічні умови. Засобами, формами і методами реалізації окресленої мети виступили: лекції (лекція-пленарне засідання «Складники перекладацької компетентності перекладачів китайської мови»), лекція-діа-полілог «Етика і професійна поведінка перекладача китайської мови», лекція-прес-конференція «Умови реалізації перекладацької діяльності», лекція-нарада «Освітньо-нормативні стандарти філологічної освіти в Україні», лекція-конференція-практикум «Функціонально-стильова спрямованість змісту навчання», лекція-симпозіум «Інноваційні інформаційні технології у перекладознавстві»); семінари-практикуми («Моя професія – перекладач-синолог», «Лексика – смислова основа перекладу»); перекладацько-мовленнєві тренінги («Функціонально-стильова детермінанта в письмовому перекладі», «Дискурсивна детермінанта в усному перекладі»); самостійна й індивідуальна робота студентів; аналітичні вправи («Лексичний рівень актуалізації українськомовного / китайськомовного наукового дискурсу», «Граматичний рівень актуалізації українськомовного / китайськомовного наукового дискурсу»); рольова гра «Крокуємо в минуле», ділові ігри («Сучасна соціальна реальність: крос-культурний вимір», «Я пізнаю світ»); групові тренінги й індивідуальні заняття зі студентами з питань полікультурності, полінаціональна арт-терапія («Музична терапія», «Художньо-графічна терапія», «Спортивно-хореографічна терапія», «Національне, традиційне: Україна – Китай»).

Метою другого – **операційно-репродуктивного** етапу – було формування професійно-прикладних умінь у галузі китайсько-українського й українсько-китайського перекладу на репродуктивному рівні. Здебільшого реалізувалася третя педагогічна умова під час викладання лекційних занять зі спецкурсу, зокрема блоку «Самостійна робота в системі професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти». Серед

провідних засобів, форм і методів реалізації на цьому етапі були такі: лекція-консиліум, аналітичні рецептивні й креативно-репродуктивні вправи («Політики», «Дешифратор», «Майстер конвертації», «Культурна спадщина України / Китаю», «Відгадай культурологічне явище»), семінар-консиліум «Виконуємо самі», креативно-репродуктивні вправи («Акторське мистецтво», «Упізнай політика», «Фоноексперт», «Профі-комбінатор», «Юний технік», «Зірка театрального сезону», «Перекладач-науковець», «Як досягти успіху в бізнесі на міжнародному рівні?», «Досвідчений перекладач», «ІКТ-фахівець», «Перекладачі науково-технічної галузі»), ділова гра «Точка напруги»; рольова гра «Перекладацький цех». Стрижневим компонентом змісту самостійної роботи майбутніх перекладачів-китаєзнавців було визначено складання українсько-китайського словника-госарію з кожної галузі (терміни, словосполучення, фразеологізми). На цьому етапі студентами було опановано основи перекладацького скоропису.

Метою третього – **креативно-продуктивного** етапу – була активізація самостійності й креативності у вирішенні проблемних професійно-спрямованих завдань у ході навчальної та наближеної до перекладацько-професійної інтеракцій, а також наукових конференцій.

Четверта педагогічна умова – актуалізація інтерактивних форм організації мовленнєвої навчально-пізнавальної перекладацької діяльності студентів в умовах університетської освіти – була реалізована під час виконання мовленнєво-ситуативних вправ. На цьому етапі в спектрі навчальних дисциплін «Актуальні напрями сучасного перекладознавства», «ІКТ у навчальному процесі» превальювали такі інтерактивні форми, як-от: ділові / рольові ігри («Круглий стіл», «Перекладацький ринг», «Виставки-ярмарки перекладацьких ідей», «Перекладацька майстерня», «Перекладацьке ательє», «Сесії працевдавців», «На крюїнгових іспитах», «У бюро перекладів», «У туристичній агенції»), мовленнєво-ситуативна вправа «Невгомний іноземець», аутогенні тренінги.

З метою розвитку творчого потенціалу й активізації культурологічної обізнаності майбутніх перекладачів китайської мови було залучено до організації і проведення освітньо-культурних заходів «Міжнародний День Інститутів Конфуція», «Міст китайської мови», «Китайсько-українська весна».

Науково-дослідна діяльність передбачала участь студентів і викладачів у науково-практичних конференціях «Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі», підготовку есе, доповідей, рефератів, презентацій дослідженого конструкту з використанням ІКТ.

Четвертий етап – **оцінно-рефлексивний** – був спрямований на закріплення норм професійної поведінки у майбутніх перекладачів китайської мови та реалізацію валюативно-коригувальної оцінки результатів власної перекладацько-мовленнєвої діяльності, результатів означеної діяльності одногрупників у процесі навчання. На цьому етапі було репрезентовано такі засоби, форми і методи, як-от: виробничо-практика на базі університету (міні-лекція «Питома вага виробничо-практичної підготовки майбутніх перекладачів китайської мови»), консультації («Обсяг роботи перекладача-синолога», «Конструктивні вміння перекладача китайської мови»), майстер-класи («Процес роботи над освітніми документами та результат їх перекладу», «Процес роботи над економіко-правовими документами та результат їх перекладу», «Процес роботи над офіційно-академічною кореспонденцією та результат їх перекладу»), творчі години, креативні завдання естетичного й логопедично-корекційного характеру («Чарівний казковий світ», «Чудодія віршів-скоромовок»), профорієнтаційна робота зі школярами, мовленнєво-перекладацька практика з носіями мови на місцевому і державному рівнях, складання іспитів із багаторівневого оволодіння китайською мовою HSK і HSKK, мовна практика у КНР, звітні конференції, фото-виставки («Мовний табір», «Новий Шовковий шлях», «Chinese Story – 2016»), презентації («Китай очима українців», «Україна очима китайців», «Культурне надбання Китаю»), відеофільми («На заняттях з китайської мови», «Моя подорож до Китаю», «Я – креативна особа»).

По завершенні формувального експерименту було проведено контрольний зріз щодо визначення рівнів сформованості перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти (див. табл.).

Таблиця

Порівняльні дані рівнів сформованості перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти (констатувальний і прикінцевий етапи), у%

Група	Рівні							
	Високий		Достатній		Задовільний		Низький	
	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ
ЕГ	6,19	25,2	33,99	48,7	43,35	23,2	16,47	2,9
КГ	6,1	8,5	34,21	34,99	43,35	42,27	16,34	14,24

Як видно з таблиці, за результатами навчання студенти ЕГ досягли значних позитивних змін щодо рівнів сформованості перекладацької компетентності. Високий рівень виявили 25,2% майбутніх перекладачів

китайської мови (було 6,19%), достатній – 48,7% (було 33,99%), зменшилася кількість тих, хто перебував на середньому – 23,2% (було 43,35%) і низькому – 2,9% (було 16,47%) рівнях. Тоді як у КГ показники високого рівня незначно змінилися – стало 8,5% (було 6,1%). Кількість студентів КГ з достатнім рівнем сформованості перекладацької компетентності склала 34,99% (було 34,21%). Середній рівень у КГ залишився приблизно ідентичний попереднім результатам – 42,27% (було 43,35%). У КГ низький рівень продемонстрували 14,24% (було 16,34%) майбутніх перекладачів китайської мови.

Для статистичної перевірки отриманих результатів було застосовано критерій однорідності χ^2 (хи-квадрат). Емпіричне значення критерію порівняння ЕГ і КГ на прикінцевому етапі дослідно-експериментальної роботи більше за критичне значення $\chi^2 = 7,82$. З дев'яносто п'яти відсотковою ймовірністю розрахунки підтвердили, що зміни, які відбулися в рівнях сформованості перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в ЕГ є достовірними, статистично значущими та відбулися внаслідок апробації моделі й експериментальної методики професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, що засвідчує їх ефективність.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення і практичне вирішення проблеми професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти. Розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель і методику професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови.

1. Професійно-мовленнєву підготовку майбутніх перекладачів китайської мови досліджено як категорію педагогіки вищої школи, «навантаження» конституентів якої формується адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, що детермінують напрями педагогічних розвідок, як-от: фундаментальних засад оновлення вищої освіти з позиції нової філософії; теоретичних і методичних засад професійної підготовки фахівців різного профілю; раціональних засобів реалізації особистісного аспекту в соціально-педагогічному контексті; сучасних гуманістичних підходів у психолого-педагогічній практиці, акмеології, професійній педагогіці; ефективного адаптування системного підходу в професійній підготовці майбутнього фахівця; упровадження переваг різнорівневої професійної підготовки майбутніх фахівців тощо.

Методологічними орієнтирами професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти виступили закони, принципи і підходи.

Засадничими визначено загальні закони навчання і виховання: соціально-професійної зумовленості цілей, змісту, форм і методів навчання; взаємозв'язку творчої самореалізації студента й освітнього середовища; розвивального і виховного впливу навчання на студентів – майбутніх перекладачів китайської мови; взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку; зумовленості результатів навчання характером діяльності і спілкування студентів; цілісності і єдності педагогічного процесу; взаємозв'язку і єдності теорії і практики в навчанні; індивідуальної, групової і колективної навчальної діяльності.

Стрижневими підходами до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови було детерміновано культурологічний, контекстний і компетентнісний підходи.

Встановлено, що культурологічний підхід сприяв визначенню орієнтирів навчання культури в межах України і Китаю (культурологічний нарис, національно-культурна спадщина, етноментальність, національно-маркована соціокомунікація, лінгвокультурологічне тло). Контекстний підхід дозволив максимально врахувати специфіку професії перекладача китайської мови і трансформувати її в різноманітні форми навчально-виховної (квазі-професійної) діяльності. Компетентнісний підхід уможливив виокремлення критеріїв і показників перекладацької компетентності перекладачів китайської мови згідно із сучасними вимогами до професіограми фахівця.

2. Розкрито сутність і структуру феноменів «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови» та «перекладацька компетентність майбутнього перекладача китайської мови» крізь призму мовленнєвої діяльності.

Професійно-мовленнєву підготовку майбутніх перекладачів китайської мови визначено як цілісний, неперервний процес, що передбачає оволодіння суб'єктами навчання перекладацькою компетентністю, тобто набуття теоретичних знань і практичних умінь – професійно-мовленнєвих компетенцій у сукупності (мовна, комунікативно-мовленнєва, перекладацько-дискурсивна, лінгвосоціокультурна, специфічно-технологічна), необхідних для здійснення базових перекладацьких дій у межах виконання професійних завдань з урахуванням специфіки мовного потенціалу, (соціо)культурних і національних особливостей країн (Китаю й України), особистісних та психофізіологічних характеристик комунікантів, рівня їхнього інтелектуального розвитку, вимог до адекватності та правильності перекладу як професійного продукту відповідно до світових

стандартів і міжнародної практики.

Поняття *«професійна / перекладацька компетентність майбутнього перекладача китайської мови»* потлумачено як єдність теоретичної і практичної готовності фахівця перекладу до здійснення професійної діяльності в контексті україно-китайських взаємин; здатність перекладача використовувати інтегровані поглиблені знання (мовно-ієрогліфічні, лінгвосоціокультурні, фонові) та фахово-відповідні вміння і навички в професійній діяльності (міжкультурній комунікації-перекладі) через застосування перекладачем / тлумачем раціональних способів і прийомів у всіх видах мовленнєвої діяльності відповідно до мети та специфіки певного виду перекладу; якість, властивість або стан перекладача-синолога, що забезпечує його фізичну, психічну і духовну відповідність вимогам спеціальності, спеціалізації, стандартам кваліфікації перекладача / тлумача, філософсько-педагогічним детермінантам спадщини Китаю та України.

3. Уточнено засадничі поняття *«професійно-мовленнєва підготовка»*, *«перекладацька діяльність»*, *«компетенція»*, *«компетентність»*, *«перекладацька компетентність»*.

Сутність поняття *«професійно-мовленнєва підготовка»* розглянуто в спектрі загальної професійної підготовки майбутніх фахівців нефілологічного профілю і філологів (учителів рідної та іноземних мов, перекладачів).

Феномен *«професійно-мовленнєва підготовка»* фахівців різних галузей схарактеризовано як цілеспрямований різнорівневий педагогічний процес, спрямований на оволодіння майбутніми фахівцями специфічними мовно-комунікативними знаннями, вміннями і навичками та формування здатностей їх використання у професійно-зорієнтованій та квазі-професійній сферах.

Перекладацьку діяльність специфіковано як інтеграцію та застосування певних лінгвістичних і фонових знань, мовленнєвих і професійних умінь і навичок перекладача/тлумача (тобто перекладацької компетентності – інтегрованої системи якостей, здібностей, знань, умінь та навичок фахівця, якими необхідно оволодіти, щоб відповідати вимогам, що ставляться до спеціалістів цієї галузі) у процесі міжмовної і міжкультурної комунікації задля відтворення і передання інформації з однієї мови на іншу через декодування та шифрування оригінального тексту (дискурсу) на мову перекладу у специфічному соціокультурному контексті.

Поняття *«компетенція»* ідентифіковано як задану специфічну (професійну) нормативну базу, вимоги до освітньо-фахової підготовки майбутніх фахівців, що є обов'язковим для квалітативної (якісної) продуктивно-результативної професійної діяльності як соціально

визначений та закріплений результат; складова компетентності.

Компетентність інтерпретовано як якісно-виміркову характеристику особистості, інтегрований результат успішної трансформації нормативно визначених набутих знань, умінь і навичок у професійну діяльність, тобто формування в особистості здатності успішно практично діяти, застосовуючи набутий освітньо-життєвий досвід у професійній або іншій діяльності з дотриманням певних вимог і розумінням відповідальності за свої професійні дії. Результат набуття компетентності – засвоєння освітніх, предметних і професійних (концептуально-фахових) компетенцій.

Перекладацьку компетентність розуміємо як специфічну здатність людини, необхідну для ефективного виконання конкретного виду (видів) перекладу в конкретній професійній ситуації на основі освіченості (знання, вміння і навички у здійсненні різних видів перекладу), набутих як у процесі навчання (спеціально організованого вивчення групи дисциплін), так і засобами неформальної (ненавчальної) освіти під впливом середовища.

4. Визначено критерії (мовна, лінгвосоціокультурна, комунікативно-мовленнєва, перекладацько-дискурсивна, специфічно-технологічна компетенції) з відповідними показниками та схарактеризовано рівні сформованості перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів китайської мови (високий, достатній, задовільний, низький).

5. Педагогічними умовами формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти було визначено такі: наявність позитивної мотивації студентів до перекладацької діяльності в царині китайської мови; інтеракція дисциплін гуманітарного, мовознавчого циклів та фахових методик у процесі формування перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти; занурення студентів в активну самостійну професійно-мовленнєву (перекладацьку) діяльність з китайськомовними текстами та іншомовними мовцями; актуалізація інтерактивних форм організації професійно-мовленнєвої перекладацької діяльності студентів в умовах університетської освіти; усвідомлення майбутніми перекладачами на рівні переконань значущості перекладацької діяльності в освітньому просторі активізації україно-китайських взаємовідносин.

6. Розроблено й апробовано модель із відповідними етапами (когнітивно-збагачувальний, операційно-репродуктивний, креативно-продуктивний, оцінно-рефлексивний) та експериментальну методику професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови.

Модель асоційовано з ієрархічно організованою схемою процесу

професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, що відображає основні структурні компоненти (етапи, цілі, педагогічні умови, засоби, форми і методи її реалізації) процесу формування перекладацької компетентності майбутніх фахівців китайської мови з урахуванням особливостей професійної діяльності бюро перекладів, крїїнгових компаній, туристичних агенцій, культурно-освітніх закладів, що вможливило їх входження до професії і подальшого функціонування в ній.

За моделлю визначено чотири етапи: *когнітивно-збагачувальний* (ознайомлення студентів з різнорівневими мовними одиницями в межах китайської та української мов, психолінгвістичними аспектами реалізації китайськомовного й українськомовного мовлення, специфікою реалізації усного і письмового китайсько-українського й українсько-китайського повного / скороченого перекладу, ІКТ у навчанні перекладу; збагачення фонових знань як фундаментальних передумов ефективної професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови), *операційно-репродуктивний* (формування професійно-прикладних умінь у галузі китайсько-українського й українсько-китайського перекладу на репродуктивному рівні), *креативно-продуктивний* (активізація самостійності й креативності у вирішенні проблемних професійно-спрямованих завдань у ході навчальної та наближеної до перекладацько-професійної інтеракції, а також наукових конференцій) та *оцінно-рефлексивний* (закріплення норм професійної поведінки у майбутніх перекладачів китайської мови та реалізація валюативно-коригувальної оцінки результатів власної перекладацько-мовленнєвої діяльності, результатів означеної діяльності однокласників у процесі навчання).

За кожним етапом виокремлено засоби, форми і методи їх реалізації. Засобами, формами і методами реалізації першого етапу виступили: лекції (лекція-пленарне засідання, лекція-діа-полілог, лекція-прес-конференція, лекція-нарада, лекція-конференція-практикум, лекція-симпозіум), практичні заняття і семінари-практикуми, перекладацько-мовленнєві тренінги, самостійна й індивідуальна робота студентів, аналітичні вправи, рольові і ділові ігри, групові тренінги й індивідуальні заняття, полінаціональна арт-терапія тощо. Серед провідних засобів, форм і методів реалізації другого етапу були такі: лекція-консиліум, аналітичні рецептивні й креативно-репродуктивні вправи, ділові і рольові ігри, складання українсько-китайського словника-госарію з кожної галузі (терміни, словосполучення, фразеологізми), опанування основ перекладацького скоропису. На третьому етапі превалювали такі інтерактивні форми, як-от: ділові / рольові ігри, мовленнєво-ситуативні вправи, аутогенні тренінги, організація і проведення освітньо-культурних заходів, участь студентів і

викладачів у науково-практичних конференціях, підготовка есе, доповідей, рефератів, презентацій дослідженого конструкту з використанням ІКТ. Четвертий етап було репрезентовано такими засобами, формами і методами, як-от: виробнича практика на базі університету (міні-лекції, консультації, майстер-класи, творчі години, креативні завдання естетичного й логопедично-корекційного характеру), профорієнтаційна робота зі школярами, мовленнєво-перекладацька практика з носіями мови на місцевому і державному рівнях, складання іспитів із багаторівневого оволодіння китайською мовою HSK і HSKK, мовна практика у КНР, звітні конференції (фото-виставки, презентації, відеофільми).

7. За результатами прикінцевого зрізу виявлено позитивну динаміку (з ймовірністю 95%) рівнів сформованості перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови у студентів ЕГ: високого рівня спромоглися досягти на 19,01% більше студентів ЕГ, ніж КГ, достатнього – на 14,71% (загалом на 33,72%), тоді як на середньому й низькому рівнях в ЕГ перебувало відповідно на 20,15% і 13,57% студентів менше, ніж у КГ (загалом на 33,72%).

Статистична обробка отриманих кількісних результатів діагностування рівнів сформованості перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти із застосуванням критерію однорідності χ^2 (хи-квадрат) засвідчила статистичну значущість позитивних зрушень в ЕГ завдяки впровадження експериментальної методики професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти за розробленою моделлю.

Проблема професійної підготовки майбутніх перекладачів китайської мови не вичерпується результатами виконаного дослідження, оскільки китайсько-український формат взаємин вимагає регулярний перегляд і адаптацію змісту навчання, пошук нових підходів до реалізації означеної підготовки. Потребують подальшого студіювання питання розроблення засобів діагностики якості навчання та формування перекладацько-технологічної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, навчальні посібники

1. Попова О. В. Професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти: теоретичний аспект : [монографія] / О. В. Попова. – Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, ВОІ СОІУ «Атлант», 2016. – 454 с.

2. Попова О. В. Професійно-мовленнєва підготовка майбутніх

перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти : [монографія] / О. В. Попова. – Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського; Одеська міська типографія, КП, 2016. – 660 с.

3. Попова О. В. Documentary discourse. Типологія сучасного дискурсу : [колективна монографія] / Т. М. Корольова, І. М. Дерік, Н. С. Жмасва, О. В. Попова, С. Ю. Юхимець та ін. – Київ : Освіта України, 2016. – 156 с.

4. Попова О. В. Підготовка майбутніх перекладачів китайської мови у вищій школі : навчальний посібник / О. В. Попова. – Одеса : ВОІ СОІУ «Атлант», 2016. – 277 с.

5. Попова О. В. Формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах полікультурного простору : навчальний посібник / О. В. Попова. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2016. – 167 с.

6. Popova O. Translation of official documents : навчальний посібник / Т. Korolyova, O. Popova, Ding Xin. – Одеса : ІНВАЦ, 2014. – 204 с.

7. Попова О. В. Офіційно-діловий дискурс. Актуальні проблеми дискурсології: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів : навчальний посібник / Т. М. Корольова, І. М. Дерік, Н. С. Жмасва, О. В. Попова, С. Ю. Юхимець та ін. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2015. – 400 с.

Публікації у фахових виданнях України

8. Попова О. В. Історіографія професійної підготовки перекладачів китайської мови в системі освіти України / О. В. Попова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : зб. наук. праць. – Луганськ : Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. – № 22 (257), листопад 2012. – С. 297–306.

9. Попова О. В. Professional competence-oriented approach within the system of interpreter professional training (targeted to the students majoring in English- Chinese and Chinese-English translation) / О. В. Попова // Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Серія «Педагогіка» № 49. – Івано-Франківськ, 2013. – С. 340–345.

10. Попова О. В. Професійна підготовка майбутніх перекладачів-сходознавців як категорія педагогіки вищої школи / О. В. Попова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – Серія: Педагогіка і психологія, Випуск 41 Частина VI. – РВНЗ «Кримський гуманітарний університет», 2013. – С. 328–337.

11. Попова О. В. Лінгводидактичні аспекти коректного інтерпретування сегментації потоку мовлення (на матеріалі україномовного та китаємовного жіночого ділового дискурсу) / О. В. Попова // Науковий

вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : збірник наукових праць (педагогічні науки, психологічні науки). – № 3–4. – Одеса : ПНПУ, 2014. – С. 181–188.

12. Попова О. В. До питання професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів в умовах університетської освіти / О. В. Попова // Теоретична і дидактична філологія [збірник наукових праць]. – № 18. – Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2014. – С. 105–110.

13. Попова О. В. Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців перекладу китайської мови в сучасному полікультурному просторі України / О. В. Попова // Наука і освіта [Психологія і педагогіка]. – № 10/СХХVII. – Одеса : ПНПУ, 2014. – С. 170–176.

14. Попова О. В. Контекстний підхід як детермінанта професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови / О. В. Попова // Наука і освіта [Психологія і педагогіка]. – № 9/СХХVIII. – Одеса : ПНПУ, 2015. – С. 156–166.

15. Попова О. В. Професійно-мовленнєва підготовленість майбутніх перекладачів китайської мови на сучасному етапі у вищих педагогічних навчальних закладах / О. В. Попова // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Випуск 2 (109). – Серія : Педагогіка. – Одеса : ПНПУ, 2016. – С. 59–64.

16. Попова О. В. Зміст експериментальної професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови / О. В. Попова // Інформаційні технології в освіті. – 2016. – № 2 (27). – Херсон : Херсонський державний університет, 2016. – С. 100–126.

17. Попова О. В. Динаміка сформованості перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів китайської мови / О. В. Попова // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Випуск 3 (110). – Серія : Педагогіка. – Одеса : ПНПУ, 2016. – С. 82–88.

18. Попова О. В. Модель та експериментальна методика професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти / О. В. Попова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Вип. 2. – Бердянськ : БДПУ, 2016. – С. 168–176.

19. Попова О. В. Класифікаційні детермінанти культурологічного підходу до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у вищих навчальних закладах / О. В. Попова // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Випуск 4 (111). – Серія : Педагогіка. – Одеса :

ПНПУ, 2016. – С. 82–88.

20. Попова О. В. Педагогічні умови професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти / О. В. Попова // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського – Випуск 5 (112). – Серія : Педагогіка. – Одеса : ПНПУ, 2016. – С. 86–92.

21. Попова О. В. Міжнародний проект «Інститут Конфуція» як освітньо-виховна детермінанта концепції формування професійної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови / О. В. Попова // Наука і освіта. – Серія : Педагогіка. – № 10. – Одеса : ПНПУ, 2016. – С. 84–93.

22. Попова О. В. Культурологічний підхід у системі професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах полікультурного середовища : [Електронний ресурс] / О. В. Попова // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. – 2016. – Випуск № 4. – Режим доступу до журналу : <http://pptma.dn.ua/index.php/uk/>.

23. Попова О. В. Психолінгвістичні особливості письмового перекладу офіційно-ділового дискурсу з китайської мови українською як детермінант професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів-сходознавців : [Електронний ресурс] / О. В. Попова // Народна освіта. – 2016. Випуск № 3 (30). – Режим доступу до журналу : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua>.

Публікації в наукових періодичних виданнях інших держав

24. Popova A. Some factors facilitating efficient Chinese teacher training / A. Popova // Вектор науки Тольяттинського державного університета. Серія : Педагогіка и психология № 4 (11). – Тольяттинский государственный университет, 2012. – С. 230–232.

25. Попова О. В. Перекладач-східнознавець: філософсько-педагогічна парадигма професійно-мовленнєвої підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі України / О. В. Попова // Science and Education A New Dimension. – Pedagogy and Psychology, Issue 10. – Budapest, 2013. – P. 117–123.

26. Попова О. В. Лінгводидактичні принципи професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у ВНЗ / О. В. Попова // Science and Education A New Dimension. – Pedagogy and Psychology, III (25), Issue 49. – Budapest, 2015. – P. 43–47.

27. Попова О. В. Специфіка професійної діяльності перекладача китайської мови в полікультурному просторі України / О. В. Попова // Modern Education : Philosophy, Innovations and Experience (Nowoczesna Edukacja: Filozofia, Innowacja, Doświadczenie). Nr 4. – Łódź : Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności, 2015. – С. 103–110.

28. Popova O. Interactive games as constituents of the teaching methods facilitating the formation of the future translators' professional competence within a polycultural educational environment / O. Popova, T. Korolyova // *Modern tendencies in the pedagogical science of Ukraine and Israel: the way to integration*. – Israel, 2016. – Issue 7. – P. 191–197.

Праці апробаційного характеру

29. Popova A. Some factors facilitating efficient teaching of Chinese / A. Popova // *Всеукраїнська наукова конференція (заочна) [«Науково-дослідна робота в інноваційному університеті: стан, проблеми, перспективи розвитку»]*, (Одеса, 20–21 жовтня 2012 р.). – Одеса : ПНПУ, 2012. – С. 62–65.

30. Popova A. Confucius Institute at South Ukrainian National Pedagogical University / A. Popova // *Collection of Outstanding Cases of Confucius Institutes in Europe [2014 Joint Conference of Confucius Institutes in Europe]*, (Dublin, 15th–17th June, 2014). – Dublin, 2014. – P. 64.

31. Попова О. В. Теоретичні засади професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти / О. Popova // *Zbiór raportów [PROBLEMY MIEJSCOWEGO NOWOCZESNE PRZEDSZKOLE I SZKOLNICTWA WYZSZEGO]*. Wykonane na materiałach Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji, (Łódź, 29.10.2014–30.10.2014 r.). – Łódź, 2014. – P. 67–71.

32. Popova A. To the issue of systemic and integrated approach to professional speech training intended for the future translators of Chinese / A. Popova // *Міжнародна наукова конференція (заочна) [«Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі»]*, (Одеса, 19.05.2015–20.05.2015 р.). – Одеса : ПНПУ, 2015. – С. 75–77.

33. Popova A. To the issue of professional teacher training / A. Popova // *Collection of Outstanding Cases of Confucius Institutes in Europe [2015 Joint Conference of Confucius Institutes in Europe]*, (Sofia, 7th–8th September, 2015). – Sofia, 2015. – P. 119–120.

34. Popova A. Measures to enhance the quality and performance of Confucius Institute at South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky / A. Popova // *Collection of Outstanding Cases of Confucius Institutes in Europe [2015 Joint Conference of Confucius Institutes in Europe]*, (Sofia, 7th–8th September, 2015). – Sofia, 2015. – P. 117–118.

35. Попова О. В. Методологічні орієнтири професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти / О. В. Попова // *Матеріали I-ї Міжнародної науково-практичної конференції [«Сучасні тенденції розвитку*

освіти і науки в інтердисциплінарному контексті»], (Ченстохова-Ужгород-Дрогобич, 19–20 листопада, 2015 р.). – Ченстохова-Ужгород-Дрогобич, 2015. – С. 143–144.

36. Попова О. В. Стан професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у вищих педагогічних навчальних закладах на сучасному етапі розвитку освіти / О. В. Попова // II Міжнародна наукова конференція [«Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі»], (Одеса, 16–17 травня 2016 р.). – Одеса, 2016. – С. 72–73.

Праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

37. Попова О. В. Китайский язык на фоне языковой картины мира: гендерный аспект / О. В. Попова // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. праць (лінгвістичні науки). – Одеса : ПНПУ, 2010. – № 12. – С. 142–152.

38. Попова О. В. Лексико-грамматические особенности выражения модальности в китайском языке и способы ее передачи в украинском языке / О. В. Попова // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. праць (лінгвістичні науки). – Одеса : ПНПУ, 2012. – № 15. – С. 154–163.

39. Попова О. В. Особливості реалізації фемінних характеристик на фонетичному рівні (на матеріалі російської, української та китайської мови) / О. В. Попова // Мова: науково-теоретичний часопис з мовознавства. – Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2013. – № 19. – С. 50–56.

40. Popova A. On culture connotations of the Russian and Chinese colour words (俄汉颜色词的文化内涵对比) / A. Popova, Zhou Cong // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. праць (лінгвістичні науки). – Одеса : ПНПУ, 2014. – № 20. – С. 91–94.

41. Попова О. В. Компетентнісний підхід як методологічне підґрунтя професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в педагогіці вищої школи / О. В. Попова // Мова: науково-теоретичний часопис з мовознавства. – Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2015. – № 23. – С. 142–149.

42. Popova A. To The Issue of Culturological Approach To Professional Speech Training Targeted For The Future Translators Of Chinese / A. Popova // Modern vectors of science and education development in China and Ukraine (中国与乌克兰科学及教育前沿研究): International annual journal. – Odessa : South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,

Harbin : Harbin Engineering University, 2015. – Issue 1. – P. 93–07.

43. Popova A. 乌克兰文及中文公文翻译中的语言心理学特性 Psycholinguistic Peculiarities of Chinese – Ukrainian Written Translation within Official and Business Discourse / A. Popova, Ding Xin // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. праць (лінгвістичні науки). – Одеса : ПНПУ, 2016. – № 21. – С. 96–102.

44. Popova O. Criterial approach to professional and speech training targeted for the future translators of the Chinese language / O. Popova // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Випуск 1(108). – Серія : Педагогіка. – Одеса : ПНПУ, 2016. – С. 64–68.

45. Попова О. В. Самостійна робота в системі професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у ВНЗ / О. В. Попова // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету. Серія : Філологічні науки. – Випуск 144. – Кіровоград, 2016. – С. 432–438.

46. Попова О. В. Академічно-офіційний дискурс в сучасній лінгвістичній парадигмі (на матеріалі української, російської, китайської та англійської мов) / О. В. Попова, Дін Сінь, Л. Є. Стародубенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. – Випуск 19. – Т. 2. – Одеса, 2016. – С. 131–136.

47. Popova A. Pedagogical conditions facilitating professional and speech training targeted for the future translators of the Chinese language / A. Popova // Modern vectors of science and education development in China and Ukraine (中国与乌克兰科学及教育前沿研究): International annual journal. – Odessa : South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Harbin : Harbin Engineering University, 2016. – Issue 2. – P. 113–126.

48. Попова О. В. До питання організації експериментальної професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови / О. В. Попова // Zbiór artykułów naukowych. Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji [Aktualni Problemi suchasnoï doshkilnoï ta vyshchoï osviti], (Warszawa, 30.05.2016 – 31.05.2016). – Warszawa : Wydawcha Sp.zo.o “Diamond trading tour”, 2016. – С. 142–146.

49. Попова О. В. Складові перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови / О. В. Попова // Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles. – Coventry : Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2016. – P. 324–332.

50. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (китайська)»: контрольні,

індивідуальні завдання для студентів I курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 95 с.

51. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (китайська)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів II курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 95 с.

52. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (китайська)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів III курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 55 с.

53. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Перша іноземна мова (китайська)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів IV курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 61 с.

54. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Друга іноземна мова (китайська)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів II курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 45 с.

55. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Друга іноземна мова (китайська)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів III курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 84 с.

56. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Друга іноземна мова (китайська)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів IV курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 83 с.

57. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Друга іноземна мова (китайська)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів V курсу спеціальності «Переклад» 7. 02030304 / О. В. Попова, Дін Сінь. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 38 с.

58. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Теорія та практика перекладу (китайська мова)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів I курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Шань Вей. –

Одеса : ПНПУ, 2015. – 38 с.

59. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Теорія та практика перекладу (китайська мова)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів II курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Шань Вей // – Одеса : ПНПУ, 2015. – 50 с.

60. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Теорія та практика перекладу (китайська мова)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів III курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 68 с.

61. Попова О. В. Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Теорія та практика перекладу (китайська мова)»: контрольні, індивідуальні завдання для студентів IV курсу напряму підготовки «Філологія. Переклад» 6. 020303 / О. В. Попова, Т. М. Корольова, Цзінь Лулу. – Одеса : ПНПУ, 2015. – 68 с.

АНОТАЦІЯ

Попова О. В. Теоретико-методичні засади професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, 13.00.02 – теорія та методика навчання (східні мови). – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України. – Одеса, 2017.

У дисертації розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель і методику професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови; обґрунтовано методологічні засади і визначено науково-теоретичні концепти професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови; розкрито сутність і структуру феноменів «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови», «перекладацька компетентність майбутнього перекладача китайської мови»; уточнено поняття «професійно-мовленнєва підготовка», «перекладацька діяльність», «компетенція», «компетентність», «перекладацька компетентність»; виявлено критерії (мовна, лінгвосоціокультурна, комунікативно-мовленнєва, перекладацько-дискурсивна, специфічно-технологічна компетенції), показники та схарактеризовано рівні сформованості перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів китайської мови;

з'ясовано специфіку перекладацької діяльності в умовах мовної і соціокультурної взаємодії українського і китайського народів; визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови; розроблено й апробовано модель та експериментальну методика професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови.

Ключові слова: професійно-мовленнєва підготовка, майбутні перекладачі китайської мови, педагогічні умови, перекладацька компетентність, мовна компетенція, лінгвосоціокультурна компетенція, комунікативно-мовленнєва компетенція, перекладацько-дискусивна компетенція, специфічно-технологічна компетенція.

АННОТАЦІЯ

Попова А. В. Теоретико-методические основы профессионально-речевой подготовки будущих переводчиков китайского языка в условиях университетского образования.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальностям 13.00.04 – теория и методика профессионального образования, 13.00.02 – теория и методика обучения (восточные языки). – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского, Министерство образования и науки Украины. – Одесса, 2017.

В диссертационном исследовании осуществлено теоретическое обобщение и практическое решение проблемы профессионально-речевой подготовки будущих переводчиков китайского языка в условиях университетского образования: разработаны, теоретически обоснованы и экспериментально проверены модель и методика будущих переводчиков китайского языка; обоснованы методологические предпосылки (педагогические законы и принципы; концептуальные положения культурологического, контекстного и компетентностного подходов; философско-педагогические детерминанты украино-китайского сотрудничества) и определены научно-теоретические концепты подготовки (профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, профессиональная подготовленность, профессиональная готовность, речевая деятельность, иноязычная речевая деятельность, учебно-речевая деятельность, переводческая деятельность, профессионально-речевая подготовки будущих специалистов и др.).

Под профессионально-речевой подготовкой будущих переводчиков китайского языка понимаем целостный, непрерывный процесс, предполагающий овладение субъектами обучения переводческой компетентностью в условиях поликультурного пространства, т.е.

приобретение теоретических знаний, практических умений, необходимых для осуществления базовых переводческих действий в рамках выполнения профессиональных заданий с учетом специфики языкового потенциала, (социо)культурных и национальных особенностей Китая и Украины, личностных и психофизиологических характеристик коммуникантов, уровня их интеллектуального развития, требований к адекватности и правильности перевода как профессионального продукта в соответствии с мировыми стандартами и международной практикой.

Переводческую компетентность будущего переводчика китайского языка трактуем как: единство теоретической и практической готовности специалиста в области перевода к осуществлению профессиональной деятельности в контексте украино-китайского содружества; способность переводчика использовать интегрированные углубленные знания (лингвистично-иероглифические, лингвосоциокультурные и фоновые) и специальные умения и навыки в профессиональной деятельности во всех видах речевой деятельности в соответствии с целью определенного вида (видов) перевода; качество, свойство или состояние переводчика-синолога, отвечающее специализации, стандартам квалификации переводчика.

В работе уточнены понятия «профессионально-речевая подготовка», «переводческая деятельность», «компетенция», «компетентность», «переводческая компетентность».

В исследовании критериальный аппарат оценивания качества формирования переводческой компетентности у будущих переводчиков китайского языка представлен совокупностью компетенций-критериев: языковая, лингвосоциокультурная, коммуникативно-речевая, переводческо-дискурсивная, специфично-технологическая компетенции. Охарактеризованы уровни сформированности переводческой компетентности будущих переводчиков китайского языка (высокий, достаточный, удовлетворительный, низкий). Определена специфика переводческой деятельности в условиях языкового и социокультурного взаимодействия украинского и китайского народа, которая заключается в связи исследуемой подготовки с векторами развития украино-китайских отношений.

В диссертации определены и обоснованы педагогические условия профессионально-речевой подготовки будущих переводчиков китайского языка (наличие позитивной мотивации студентов к переводческой деятельности в царстве китайского языка; интеракция дисциплин гуманитарного, лингвистического циклов и специальных методик в процессе формирования переводческой компетентности у будущих переводчиков китайского языка в условиях университетского образования; погружение студентов в активную самостоятельную профессионально-

речевую (переводческую) деятельность с китайскоязычными текстами и иноязычными говорящими; актуализация интерактивных форм организации профессионально-речевой переводческой деятельности студентов в условиях университетского образования; осознание будущими переводчиками на уровне убеждений значения переводческой деятельности в образовательном пространстве активизации украино-китайских взаимоотношений).

Разработана и апробирована модель и экспериментальная методика профессионально-речевой подготовки будущих переводчиков китайского языка, которая включала: цель (формирование переводческой компетентности будущих переводчиков китайского языка); педагогические условия; этапы (когнитивно-обогащающий; операционно-репродуктивный; креативно-продуктивный; оценочно-рефлексивный); методическую систему, предусматривающую отбор и реализацию принципов, подходов, форм и методов работы на каждом этапе; критерии и уровни сформированности переводческой компетентности. Разработано методическое сопровождение подготовки.

Анализ результатов экспериментальной работы засвидетельствовал, что в экспериментальной группе положительная динамика была более интенсивной по сравнению с контрольной. Таким образом, подтверждена эффективность разработанной модели и экспериментальной методики формирования переводческой компетентности будущих переводчиков китайского языка.

Ключевые слова: профессионально-речевая подготовка, будущие переводчики китайского языка, педагогические условия, переводческая компетентность, языковая компетенция, коммуникативно-речевая компетенция, переводческо-дискурсивная компетенция, лингвосоциокультурная компетенция, специфично-технологическая компетенция.

RESUME

Popova O. V. Theoretic-and-methodic grounds of the professional speech training targeted to the future translators of Chinese under conditions of university education. – Manuscript.

The dissertation for a doctoral degree of Pedagogical Sciences in specialties 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Training, 13.00.02 – Theory and Methods of Teaching (oriental languages). – State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Odesa, 2017.

The system of the professional speech training targeted to the future translators of Chinese under conditions of university education has been

elaborated, theoretically substantiated and experimentally verified. The methodological grounds of the designated training have been substantiated, its scientific theoretical concepts have been determined. The essence and structure of the phenomena “professional speech training targeted to the future translators of Chinese” and “translation competence of the future translator of Chinese” have been revealed. The notions “professional speech training”, “translation activity”, “competency”, “competence” and “translation competence” have been specified. The criteria (linguistic, linguosociocultural, communicative speech, translation-discursive, specific technological competencies), indicators have been defined, the formation levels of the future Chinese translators’ translation competence have been characterized. The specificity of the translation activity under conditions of language and sociocultural interaction of the Ukrainian and Chinese people has been clarified. The pedagogical conditions facilitating the professional speech training targeted to the future translators of Chinese have been determined and substantiated. The model and experimental methods enabling the realization of the designed training have been elaborated and tested.

Key words: professional speech training, future translators of Chinese, pedagogical conditions, translation competence, linguistic competency, linguosociocultural competency, communicative speech competency, translation-discursive competency, specific technological competency.

Підписано до друку 27.03.2017.
Обсяг 1,9 друк. арк. Формат 60x88/16 Зам. № 1211/17
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В. Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.

